

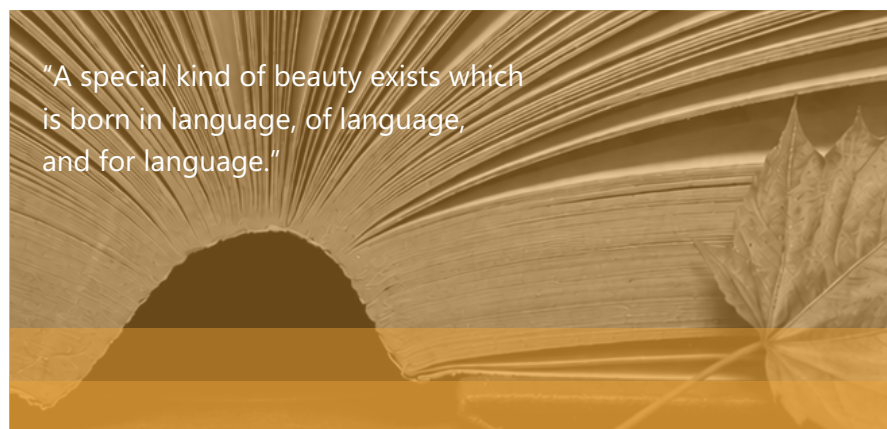

VOLUME 9, SEPTEMBER 2026

ISSN: 3060-4958

"A special kind of beauty exists which
is born in language, of language,
and for language."

**UZBEKISTAN STATE WORLD
LANGUAGES UNIVERSITY**

MORE INFO:

www.lingvospektr.uz

t.me/thelinguaspectrum

CONTENTS

LINGUISTICS		4
Sapayeva B.R.	The Artistic Interpretation of the Heroic Figure in Ancient Eastern Epics such as "Gilgamesh" and the "Shahnameh"	5
Mamarasulova G.A.	Translating Political Intent in Uzbek-English Presidential Discourse	11
Abdullaeva R.X.	National-cultural specifics of reflecting the aesthetic assessment of a person in the proverbial linguistic worldview	21
Ibragimova Sh.N.	Why Does AI Understand Some People Better Than Others? A Linguistic Perspective on Human-AI Communication and the Changing Human Mind	33
Khalliyeva G.I., Bazarbayeva J.M.	The Scholarly Study of Bobojon Sanoiy's Works	41
Rustamova D. M.	Phraseology and the dynamics of suspicion: a comparative linguocultural framework for Uzbek and English detective novels	51
Usmanaliyeva S.R.	Semantic structure of national-cultural scripts in English and Uzbek phraseological units: a comparative-cognitive analysis	62
Talibjanova A.L.	The Specificity of Youth Slang in English Journalistic Discourse	71
Akhmedova G.Ya.	Comparative-typological analysis of the concept "loneliness" in English and Uzbek lexicographical sources	78
Khakimova D.I.	Intensity and Typology of Hybridization within Digital Platforms (Materials from Telegram, TikTok, Instagram, Facebook)	85
Ismatov J.I.	Contemporary Trends in the Development of English Cultural Linguistics: Insights from Recent UK Studies	95
Borijonova G.Z.	Jean Rhys's Postcolonial Feminist Response to Brontë's Jane Eyre	102
Nazarova G.A.	The introduction and adaptation of English loanwords into the Uzbek language in the context of globalization	111
Olimova M.X.	Artistic interpretations of the symbol of seven in Uzbek national literary thought	122
Kuchkarov Sh.A.	Transformation of the information and communication environment under the influence of generative artificial intelligence	129
Djumabayeva J.Sh., Atadjanova M.I.	Classification of adverbs in English and Uzbek linguistics: similarities and differences in theoretical approaches	138
Usmonov O.I. Mukhiddinova D.Sh.	Pragmatics of indirect speech in the Russian and Uzbek communicative space	149
Sodiqova S.I., Mukhiddinova D.Sh.	Beyond the proper name: secondary person nominations as markers of social identity in digital media discourse	156

Artistic interpretations of the symbol of seven in Uzbek national literary thought

Olimova Mohlaroy Xaliljon qizi⁵

xatamjonovam@gmail.com

Master's graduate,
Fergana State University

Annotation *The article examines the artistic and symbolic functions of the number seven in Uzbek national literary thought through the continuity between folklore and modern prose. It analyses seven as an ethical measure in proverbs, a marker of trial, transition, and heroic maturation in fairy tales and epic narratives, and an ironic, psychological, and philosophical symbol in contemporary short fiction. The primary materials include the epic Alpamysh, the folk tale Hasan and Huriliqo, Erkin A'zam's The Seventh Fox, and Ulug'bek Hamdam's Journey. Historical-poetic, functional-semantic, comparative-typological, and hermeneutic methods are used to compare the compositional and semantic roles of the number across genres. The findings show that the stable semantic core of seven consists of trial, boundary crossing, maturation, and completion. This core is renewed as an ethical judgment in proverbs, heroic status in the epic, miraculous rescue in the tale, and a crisis of belief or inner recognition in modern fiction. The national specificity of seven therefore lies not in formal repetition but in its capacity to adapt meanings preserved in collective memory to the poetics of different periods. Journey is treated not as direct evidence of the number seven, but as a cautious semantic comparison involving the related motifs of travel and transition.*

Keywords *Symbol of seven, national literary thought, folkloric memory, symbol, poetic function, trial motif, artistic interpretation, modern prose*

O'zbek milliy adabiy tafakkurida yettilik timsolining badiiy talqinlari

Olimova Mohlaroy Xaliljon qizi

xatamjonovam@gmail.com

Magistr,
Farg'ona davlat universiteti

Annotatsiya *Maqolada yetti sonining o'zbek milliy-adabiy tafakkuridagi badiiy va ramziy funksiyalari folklordan zamonaviy nasrgacha bo'lgan davomiylik asosida tadqiq etiladi. Yettilikning xalq maqollarida axloqiy me'yor, ertak va dostonlarda sinov, o'tish hamda qahramonlik belgisi, zamonaviy hikoyachilikda esa kinoyaviy, psixologik va falsafiy timsol sifatida namoyon bo'lishi tahlil qilinadi. "Alpomish" dostoni, "Hasan bilan Huriliqo" ertagi, Erkin A'zamning "Yettinchi tulki" va Ulug'bek Hamdamning "Safar" hikoyalari asosiy tahlil materiallari sifatida olindi. Tarixiy-poetik, funksional-semantik, qiyosiy-tipologik va germinetika usullari vositasida sonning turli janrlardagi kompozitsion hamda mazmuniy vazifalari qiyoslandi. Tahlil natijalari yettilikning barqaror semantik yadrosini sinov, chegaradan o'tish, yetilish va yakunlanish ma'nolari tashkil etishini ko'rsatdi. Ayni paytda mazkur yadro maqolda axloqiy hukm, dostonda qahramonlik maqomi, ertakda mo'jizaviy qutulish, zamonaviy hikoyada esa ishonch inqirozi va ichki anglash shaklida yangilanadi.*

⁵ Olimova M.X. — ORCID: 0009-0008-5431-9769

Tadqiqot natijasida yettilikning milliy o'ziga xosligi uning shakliy takrorida emas, balki xalq xotirasidagi ma'nolarni turli davrlar poetikasiga moslashtira olishida ekani aniqlandi. "Safar" hikoyasi sonning bevosita namunasi emas, balki unga tutash safar va o'tish motivlarining ehtiyotkor semantik qiyosi sifatida baholandi.

Kalit so'zlar *Yettilik timsoli, milliy-adabiy tafakkur, folkloriy xotira, ramz, poetik funksiya, sinov motivi, badiiy talqin, zamonaviy nasr*

Художественные интерпретации символа семёрки в узбекском национально-литературном мышлении

Олимова Мохларой Халилжон кизи
xatamjonovam@gmail.com
Магистр,
Ферганский государственный
университет

Аннотация *В статье исследуются художественные и символические функции числа семь в узбекском национально-литературном мышлении в контексте преемственности от фольклора до современной прозы. Анализируется, как семёрка выступает нравственной мерой в народных пословицах, знаком испытания, перехода и героического становления в сказках и эпосе, а в современной прозе приобретает ироническое, психологическое и философское содержание. Материалом послужили эпос «Алпамыш», сказка «Хасан и Хурилко», рассказы Эркина Азама «Седьмая лиса» и Улугбека Хамдама «Путешествие». Историко-поэтический, функционально-семантический, сравнительно-типологический и герменевтический методы позволили сопоставить композиционные и смысловые задачи числа в разных жанрах. Результаты показывают, что устойчивое семантическое ядро семёрки образуют испытание, переход через границу, взросление и завершённость. При этом в пословице оно выражает нравственное суждение, в эпосе – обретение героического статуса, в сказке – чудесное спасение, а в современном рассказе – кризис веры и внутреннее осознание. Установлено, что национальное своеобразие символа определяется не формальным повторением числа, а способностью его устойчивых смыслов обновляться в поэтике разных эпох. Рассказ «Путешествие» рассматривается не как прямой пример числа семь, а как осторожное семантическое сопоставление связанных с ним мотивов пути и перехода.*

Ключевые слова *Символ семёрки, национально-литературное мышление, фольклорная память, символ, поэтическая функция, мотив испытания, художественная интерпретация, современная проза*

Kirish

Sonlar insoniyat tafakkurida faqat miqdorni ifodalovchi birlik bo'lib qolmagan. Ular tarixiy-madaniy tajriba, diniy tasavvur,

marosim, til va badiiy xotira bilan birikib, muayyan ramziy ma'nolarni jamlagan. Yetti soni ana shunday faol timsollardan biri bo'lib, o'zbek xalq og'zaki ijodida ham, yozma

adabiyotida ham turli poetik vazifalarni bajaradi. "Yetti kun", "yetti yil", "yetti tog'", "yetti daryo", "yetti pusht" singari birliklarda u aniq hisobdan ko'ra ko'lam, uzoqlik, sinov, chegaradan o'tish va tugallanganlik haqidagi tasavvurlarni uyg'otadi. Shuning uchun yettilikni matnda uchragan oddiy raqam sifatida emas, xalqning dunyoni badiiy idrok etish tajribasini saqlovchi semantik birlik sifatida o'rganish zarur.

Milliy-adabiy tafakkur xalqning uzoq tarix davomida shakllangan badiiy xotirasi, hodisalarga ma'no berish usuli va ramz yaratish tajribasini qamrab oladi. Bunday tafakkurda ramzlar o'zgarmas qolip bo'lib qolmaydi: ular bir tarixiy davrdan boshqasiga o'tar ekan, yangi janr, muallif pozitsiyasi va ijtimoiy muhit ta'sirida qayta ma'nolanadi. Yettilikning o'zbek adabiyotidagi yashovchanligi ham aynan shu xususiyat bilan izohlanadi. Folklorda ochiq formula ko'rinishida ishlagan son yozma adabiyotda kinoya, psixologik sanash yoki falsafiy safar modeliga aylanishi mumkin.

Tadqiqotning maqsadi o'zbek milliy-adabiy tafakkurida yettilik timsolining asosiy semantik yadrosi va tarixiy-poetik o'zgarishlarini aniqlashdir. Buning uchun maqol va matallar, "Alpomish" dostoni, "Hasan bilan Hurliqo" ertagi hamda zamonaviy o'zbek hikoyachiligi namunalari qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqotda "qaysi asarda yetti soni uchraydi?" degan shakliy savoldan ko'ra, "yetti matnda qanday vazifa bajaryapti?" degan funksional savol asosiy mezon qilib olindi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili

O'zbek folklorshunosligida an'anaviy va sehrli sonlarning poetik tabiati M. Jo'rayev tadqiqotlarida tizimli yoritilgan. Olim sehrli raqamlarni qadimgi mifologik tasavvurlarning mahsuli, ayni paytda ertak syujetini harakatlantiruvchi va qahramon yo'lini bosqichlarga ajratuvchi badiiy vosita sifatida ko'rsatadi (Jo'rayev, 1991; 11). Bu yondashuv yettilikni shunchaki "muqaddas son" deb atash bilan cheklanmasdan, uning muayyan matndagi estetik vazifasini aniqlash imkonini beradi. M. Jo'rayev va K. Xolmuhammadov esa

yetti sonining xalq dunyoqarashi, makon tasnifi va kundalik tasavvurlar bilan aloqasini yoritib, ramzning milliy semantik maydonini ko'rsatgan (Jo'rayev & Xolmuhammadov, 1989; 5–12).

K. Imomov o'zbek xalq prozasining syujet va kompozitsion qonuniyatlarini o'rganar ekan, an'anaviy formulalarning voqealar izchilligini tashkil etishdagi o'rniga e'tibor qaratadi (Imomov, 1981; 62–69). O'zbek folkloriga bag'ishlangan umumlashtiruvchi ishlarda ham sonli formulalar og'zaki ijodning xotira, ritm va kompozitsiya mexanizmlari bilan bog'liq holda baholanadi (Mirzayev et al., 2021; 32–35). D. O'rayeva, M. Otajonova va S. Nurullayeva mif bilan badiiy ijod o'rtasidagi munosabatni tahlil qilib, qadimiy tasavvurlarning yozma adabiyotda yangi estetik shakl kasb etishini ta'kidlaydi (O'rayeva et al., 2024; 18–24). Mazkur qarashlar folkloriy timsolning yozma adabiyotga ko'chish jarayonini izohlash uchun muhim nazariy asos bo'ladi.

Zamonaviy nasrdagi qayta ma'nolanish masalasida S.T. Raximovanning postmodern adabiyotda parodiya va intertekstuallik rekonstruktiv xususiyatga ega ekani haqidagi xulosasi ahamiyatlidir. Tadqiqotchiga ko'ra, yangi matn avvalgi madaniy kodlarni butunlay inkor etmaydi, balki ularni zamonaviy estetik ehtiyojlarga mos ravishda qayta jonlantiradi (Raximova, 2026; 130–133). Bu fikr Erkin A'zamning "Yettinchi tulki" hikoyasidagi xalqona irim va zamonaviy voqelik ziddiyatini tushuntirishga yordam beradi. Shunga qaramay, mavjud tadqiqotlarda yettilikning maqol, ertak, doston va zamonaviy nasrdagi funksional o'zgarishlari yagona davomiylik tizimida yetarlicha qiyoslanmagan. Ushbu maqola ana shu bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda tarixiy-poetik, funksional-semantik, qiyosiy-tipologik va germeneytik tahlil usullaridan foydalanildi. Tarixiy-poetik usul yettilikning folkloriy formuladan individual muallif timsoliga qadar o'zgarishini kuzatishga xizmat qildi. Funksional-semantik tahlil yordamida sonning matndagi kompozitsion,

axloqiy, psixologik va falsafiy vazifalari ajratildi. Qiyosiy-tipologik yondashuv maqol, ertak, doston va hikoya janrlaridagi mushtarak semantik yadroni aniqlash imkonini berdi. Germenevtik tahlil esa ramzning bevosita aytilgan va yashirin ma'nolarini asar konteksti bilan bog'liq holda talqin qilishda qo'llandi.

Material tanlashda ikki mezon belgilandi. Birinchi mezon – yetti sonining matnda bevosita qo'llanishi va syujet yoki obraz tizimiga ta'sir ko'rsatishi. Ikkinchi mezon – folkloriy yettilikka xos sinov, safar, o'tish, yetilish va yakun ma'nolarining son ochiq aytilmagan zamonaviy matnda semantik model sifatida saqlanishi. Ikkinchi holatdagi talqinlar qat'iy ayniyat sifatida emas, matnlararo va semantik yaqinlik sifatida baholandi. Shu tariqa sonning tashqi ko'rinishi bilan uning poetik funksiyasi o'rtasidagi farq saqlandi.

Tahlil va Natijalar

Yettilik xalq hikmati va og'zaki badiiy xotirada

O'zbek xalq tafakkurida yettilik ko'pincha voqeaga ko'lam berish, sinov yoki masofani kuchaytirish hamda yetilish chegarasini belgilash vazifalarida ishlaydi. "Yetti kun", "yetti yil", "yetti tog'", "yetti daryo" kabi birikmalar matematik aniqlikdan ko'ra uzoq davom etgan kutish, ko'p bosqichli yo'l va murakkab to'siqni anglatadi. Bu birikmalarda son tinglovchi tasavvurida voqeaning vaznini oshiradi. Bir kun o'rniga yetti kun, bir to'siq o'rniga yetti to'siq deyilganda kundalik holat ramziy holatga ko'tariladi.

Maqollarda yettilik syujet vositasidan axloqiy mezonga aylanadi. "Yetti o'lchab, bir kes" maqolida u ko'plikni emas, qaror oldidan chuqur mulohaza qilish va shoshmaslik talabini ifodalaydi. "Yigit borki, yetti pushtigacha nomi qolar, yigit borki, yetti kunda nomi yo'qolar" hikmatida esa son vaqt, nasl, obro' va inson qoldiradigan izni o'zaro bog'laydi ("O'zbek xalq maqollari", 2005; 443). "Yetti pusht", "yetti yot begona", "yetti uxlab tushiga kirmaslik" singari barqaror birliklarda yettilik qarindoshlik, begonalik va tasavvur chegarasini belgilaydi. Demak, xalq hikmatida bu son sovuq miqdor

emas, tajribaga asoslangan baho bilan birga yashaydi.

Yettilikning badiiy timsolga aylanishi uchun uning matnda qo'shimcha ma'nolarni uyushtirishi zarur. O'zbek og'zaki an'anasida "yetti" yo'l, tog', daryo, dev, kun, yil, pusht, o'lchov va tosh kabi tushunchalar bilan birikadi. Natijada son har gal alohida predmetni emas, xalq xotirasidagi tanish semantik maydonni faollashtiradi. Ushbu xususiyat yozma adabiyot uchun tayyor poetik zamin yaratadi: muallif birgina son orqali o'quvchi ongida uzoqlik, sinov, ehtiyotkorlik yoki nasliy davomiylik haqidagi ma'nolarni uyg'ota oladi.

Doston va ertaklarda kamolot hamda o'tish modeli

"Alpomish" dostonida yettilik qahramonning biologik yoshidan ko'ra ijtimoiy va ramziy yetilishini bildiradi: "...yetti yoshida Alpomish ot qo'yildi. Ana shundan, yetti yoshida yoyni ko'tarib otgani uchun Alpomish alp atandi" ("Alpomish", 1998; 28). Qahramon aynan shu chegarada jamoa oldida kuchini namoyon etadi, yangi nom va maqomga ega bo'ladi. Shunday qilib, yetti yosh bolalikning oddiy davri emas, alp sifatida tan olinish bosqichidir. Son yosh ko'rsatkichi bilan qahramonlikning ijtimoiy tasdig'ini birlashtiradi.

Epik tafakkur qahramonni tayyor holda taqdim etmaydi: u kuchini isbotlashi va jamiyat tomonidan tan olinishi kerak. Yettilik ana shu o'tishning poetik chegarasini belgilaydi. Shu sababli doston kontekstida sonning funksiyasi "yoshni ko'rsatish" bilan tugamaydi; u syujetdagi maqom almashuvini ham tashkil etadi. Natijada yettilik qahramonning jismoniy quvvati, ma'naviy salohiyati va ijtimoiy tan olinishi tutashgan semantik markazga aylanadi.

"Hasan bilan Huriliqo" ertagida yettilikning o'tish vazifasi makoniy timsol orqali namoyon bo'ladi. Xizr bobo qahramonga bir qo'lga yetti dona, ikkinchi qo'lga qirq bir dona tosh beradi; keyin daryo yetti ariqqa bo'linadi ("Hasan bilan Huriliqo", 2009). Bu yerda son tabiat hodisasining real o'lchovi emas, imkonsiz to'siqni bosib o'tishning mo'jizaviy kalitidir.

Huriliqo zulm, tuhmat va azobdan so'ng yangi hayot chegarasiga yetib keladi. Daryoning bo'linishi jismoniy qutulish bilan birga, yopiq hayot bosqichidan yangisiga o'tishni ifodalaydi.

Mazkur misollar yettilikning og'zaki badiiy xotirada uch asosiy vazifasini ko'rsatadi: u voqea ko'lamini kuchaytiradi, sinovni bosqichlaydi va muhim o'tish holatini belgilaydi. Maqolda u aql va obro' me'yori bo'lsa, doston va ertakda safar, qahramonlik va qayta tiklanish belgisiga aylanadi. Ushbu semantik yadro keyingi yozma adabiyotda saqlanadi, biroq mo'jizaviy mazmun individual muallif tafakkurida kinoyaviy, psixologik yoki falsafiy tus oladi.

Yettinchi tulki hikoyasida xalqona irimning qayta ma'nolanishi

Erkin A'zamning "Yettinchi tulki" hikoyasi yettilikning zamonaviy nasrdagi faol transformatsiyasini ko'rsatadi. Hikoya boshida qahramonning "Beshinchisimi bu, oltinchisi? Oltinchisi shekilli..." tarzidagi sanashi o'quvchini xalqona alomat va irimlar maydoniga olib kiradi. Matnda "Yo'lida tulki uchragan odamning ishi o'ngidan kelarmish!" degan qarash eslatiladi (A'zam, 2007). Biroq muallif bu ishonchni tasdiqlash uchun emas, uning zamonaviy voqelikdagi zaiflashuvini ochish uchun ishlatadi.

Samadning ishi yurishmaydi; ma'muriy sarsonlik, maishiy tushkunlik va ruhiy charchoq omadbaxsh ishorani inkor etadi. Hikoyadagi tulki ham folklordagi epcil va ayyor obraz emas: u jarohatlangan, holdan toygan, go'yo taqdirga tashlab qo'yilgan mavjudot sifatida ko'rinadi. Natijada tulki bilan bog'liq xalqona ma'no teskari yo'nalishga buriladi. U omad belgisi bo'lishdan chiqib, yemirilgan ishonch, yaralangan hayot va inson ruhiyatidagi izdan chiqishni anglatadi.

Sarlavhadagi "yettinchi" aniqlovchisi oddiy tartib son emas. Oldingi uchrashuvlar kutish va taranglikni kuchaytirs, yettinchisi ma'no cho'qqisini hosil qiladi. Xalqona tasavvur aynan shu nuqtada ijobiy burilish yoki yakun kutishga undaydi, muallif esa kutilgan marhamat o'rniga ijtimoiy va ruhiy fojiaivlikni

ochadi. Shu tariqa yettilik tayyor folklor formulasini zamonaviy ong sinovidan o'tkazuvchi badiiy usul bo'lib xizmat qiladi.

Hikoyadagi sanash psixologik vazifani ham bajaradi. Samad tashqi hodisalarni ketma-ket hisoblar ekan, ulardan alomat va tayanch izlaydi. Tasodifni ma'noli tizimga aylantirish istagi qahramonning ichki bezovtaligini ko'rsatadi. Demak, yettilik bir tomondan xalqona irimning qoldig'i, ikkinchi tomondan zamonaviy insonning ishonch va ma'naviy tayanchga ehtiyoji sifatida talqin qilinadi. Raximovanning avvalgi madaniy kodlar zamonaviy estetik ehtiyoj asosida rekonstruksiya qilinishi haqidagi fikri hikoyaning ayni xususiyatini izohlaydi (Raximova, 2026; 130–133).

Safar hikoyasida yashirin semantik model

Ulug'bek Hamdamning "Safar" hikoyasida yetti soni bevosita tilga olinmaydi. Shu sababli asarni yettilik timsolining to'g'ridan-to'g'ri namunasi deb bo'lmaydi. Biroq o'zbek folklorida yettilik bilan barqaror bog'langan safar, masofa, sinov, ajralish, o'tish va ichki o'zgarish motivlari hikoyaning mazmuniy qurilishida faol ishlaydi. Bu yaqinlik sonning ochiq ifodasi emas, balki tarixan shakllangan semantik model darajasida kuzatiladi.

Asar boshida makonning ikkiga bo'linishi – "Bir orolning ikki tomonida ikkita osmon va ikki xil olam bor edi go'yo" – butun syujetning ma'no yo'nalishini belgilaydi (Hamdam, 2017). Folklordagi "yetti tog' oshib", "yetti daryo kechib" formulalari jismoniy masofani kattalashtirsa, "Safar"da masofa bir makon ichidagi ma'naviy begonalashuvga ko'chadi. Orol ahlining ulkan haykal yaratish yo'lidagi behuda raqobati jamiyatning o'zlikdan uzoqlashish jarayonini ifodalaydi.

Hikoyada o'tish mo'jiza orqali emas, tarixiy xatoni anglash va murosaga kelish zarurati orqali yuz beradi. Shu jihatdan folklordagi tashqi safar zamonaviy matnda ichki va ijtimoiy safarga aylanadi. Sh. Sidiqova ham hikoyaning syujet qurilishida ziddiyat, bo'linish

va anglash jarayonining muhimligini qayd etadi (Sidiqova, 2023; 78–80). “Safar” misoli yettilikning bevosita belgisi sifatida emas, balki unga tutash poetik ma’nolarning zamonaviy falsafiy lashuvi sifatida ahamiyatlidir.

Muhokama va Asosiy ilmiy natijalar

Tahlillar o’zbek milliy-adabiy tafakkurida yettilikning shakliy takrordan kengroq hodisa ekanini ko’rsatdi. Uning barqaror semantik yadrosini chegaradan o’tish, sinovga duch kelish, yetilish va yakunlanish ma’nolari tashkil etadi. Biroq bu yadro har bir janrda bir xil ko’rinmaydi. Maqolda u kundalik tajriba va axloqiy hukmni, ertakda mo’jizaviy qutulish va makoniy o’tishni, dostonida qahramonlik maqomiga erishishni, zamonaviy hikoyada esa ishonch inqirozi yoki ichki anglashni ifodalaydi.

Yettilikning milliylashuvi uning o’zbek tilidagi barqaror iboralar, qarindoshlik tasavvurlari, safar poetikasi va og’zaki hikoya qurilishi bilan birikishida namoyon bo’ladi. Ramz umuminsoniy madaniyatda keng tarqalgan bo’lsa-da, o’zbek matnida “yetti” xalqning sabr, mulohaza, nasl, nom, masofa va sinov haqidagi qarashlari bilan to’ldiriladi. Shu sababli sonni faqat diniy yoki mifologik belgi sifatida talqin qilish yetarli emas; uning milliy til va janr xotirasidagi funksiyalarini ham hisobga olish zarur.

Tadqiqotning yana bir natijasi ochiq va yashirin talqinlarni farqlash zaruratidir. “Alpomish”, “Hasan bilan Huriliqo” va “Yettinchi tulki”da yetti soni bevosita qo’llanib, matnning ma’no va kompozitsiyasiga ta’sir qiladi. “Safar”da esa son mavjud emas; shu bois u faqat yettilikka tarixan tutash motivlarning semantik o’xshashligi doirasida talqin qilinishi mumkin. Bu farqlash ilmiy tahlilda ramzni istalgan matnga sun’iy tatbiq etishdan saqlaydi.

Umuman, o’zbek adabiyotida yettilikning yashovchanligi uning mazmuniy moslashuvchanligi bilan belgilanadi. U folkloriy xotirani saqlagan holda yangi janr va davr

talabiga moslashadi. Mualliflar tayyor formulani aynan takrorlamaydi; ular uning semantik energiyasini yangi konflikt, ruhiy holat va falsafiy muammolarni ifodalashga yo’naltiradi. Barqarorlik va yangilanishning ana shu birligi yettilikni milliy-adabiy tafakkurning faol poetik kodlaridan biriga aylantiradi.

Xulosa va Takliflar

O’zbek milliy-adabiy tafakkurida yettilik timsoli folkloriy xotiraga tayangan, lekin folklor doirasida qolib ketmagan badiiy birlikdir. U xalq maqollarida ehtiyotkorlik, obro’ va nasliy davomiylikning axloqiy me’yori; ertaklarda to’siqdan o’tish va qutulish vositasi; dostonlarda qahramonning jamoa tomonidan tan olinishi va kamolot bosqichi; zamonaviy nasrda esa kinoyaviy, psixologik hamda falsafiy belgi sifatida namoyon bo’ladi.

Yettilikning o’ziga xosligi sonning o’zida emas, uning xalq xotirasi, tilning barqaror birliklari va badiiy mantiq bilan uzviy bog’lanishidadir. “Yettinchi tulki”dagi qayta ma’nolanish folkloriy irimni rad etmaydi, balki uning zamonaviy ijtimoiy muhitdagi holatini ochadi. “Safar” esa sonning bevosita mavjudligidan tashqarida, unga tutash safar va o’tish semantikasining falsafiy lashishi mumkinligini ko’rsatadi; biroq bunday talqin semantik yaqinlik sifatida chegaralanishi lozim.

Kelgusidagi tadqiqotlarda, birinchidan, o’zbek adabiyotidagi son timsollarini faqat uchrash chastotasi bo’yicha emas, matnda bajargan funksiyasi bo’yicha tasniflash; ikkinchidan, folklordan zamonaviy adabiyotga o’tgan sonli formulalarning transformatsiyasini kengroq korpus asosida o’rganish; uchinchidan, ochiq son timsoli bilan yashirin semantik modelni metodologik jihatdan qat’iy farqlash maqsadga muvofiq. Bunday yondashuv milliy ramzlarning tarixiy davomiyligi va zamonaviy badiiy tafakkurdagi yangilanish mexanizmlarini aniqroq ochishga xizmat qiladi.

References:

1. Alpomish: *O'zbek xalq qahramonlik dostoni*. (1998). (Fozil Yo'ldosh o'g'li, Aytuvchi; M. Zarifov, Yozib oluvchi). Sharq.
2. A'zam, E. (2007). *Yettinchi tulki. Jannat o'zi qaydadir*. Sharq.
3. Hamdam, U. (2017). *Safar. To'lin oy qissasi: Hikoyalar*. O'zbekiston NMIU.
4. Hasan bilan Huriliqo. (2009). *O'zbek xalq ertaklari*. Davr Press.
5. Imomov, K. (1981). *O'zbek xalq prozasi*. Fan.
6. Jo'rayev, M. (1991). *O'zbek xalq ertaklarida sehrli raqamlar*. Fan.
7. Jo'rayev, M., & Xolmuhammadov, K. (1989). *Yetti iqlimdagi "yetti"lar*. Fan.
8. Mirzayev, T., Turdimov, Sh., Jo'rayev, M., Eshonqulov, J., & Tilavov, A. (2021). *O'zbek folklori*.
9. O'rayeva, D., Otajonova, M., & Nurullayeva, S. (2024). *Mif va badiiy ijod*. Fan Ziyosi.
10. *O'zbek xalq maqollari*. (2005). (T. Mirzayev, A. Musoqulov, & B. Sarimsoqov, Tuzuvchilar; Sh. Turdimov, Mas'ul muharrir). Sharq.
11. Raximova, S. T. (2026). Postmodern adabiyotda parodiya va intertekstuallik: Ingliz va o'zbek nasri qiyosida. *Scientific Reports of Bukhara State University*, 2(131), 130–133.
12. Sidiqova, Sh. (2023). Ulug'bek Hamdamning "Safar" hikoyasining sujet xususiyati talqini. *Til va adabiyot ta'limi*, 10, 78–80.